

Bölüm 18

ANNE SÜTÜ VE EMZİRME

Sibel KÜÇÜKOĞLU¹

Ayda ÇELEBİOĞLU²

Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR³

İÇİNDEKİLER

- ◆ Giriş
- ◆ Türkiye’de Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Hastaneler Programı
- ◆ Memenin Anatomisi
- ◆ Meme Dokusunun Laktasyona Hazırlanması
- ◆ Laktasyonun Fizyolojisi
- ◆ Anne Sütü İle İlgili Tanımlar ve Anne Sütünün Bileşimi
- ◆ Anne Sütünün Faydaları
- ◆ Emzirmenin Başlatılması ve Sürdürülmesi
- ◆ Anne Sütünü Sağma ve Saklama Döngüsü
- ◆ Emzirmenin Sakıncalı Olduğu Durumlar
- ◆ Emzirmeyi Olumsuz Etkileyen Durumlar
- ◆ COVID-19 Pandemi Sürecinde Emzirme
- ◆ Emzirme Sürecinde Baba Desteği
- ◆ Laktasyonun Baskılanması

ÖĞRENİM HEDEFLERİ

Hedef 1

Anne sütü mucizesinin başlangıç anından sonlanmasına kadar olan dönem boyunca anne ve bebeğe ait yaşanan tüm süreci anlamalarına ve uygun hemşirelik yaklaşımları geliştirmelerine rehberlik edecektir.

Hedef 2

Emzirmenin anne ve bebek sağlığına yararını kavrayacak, emzirmeyi sürdürmede risk oluşturabilecek durumların farkına varmalarını sağlayacak ve uygun hemşirelik girişimlerini planlayabilmelerine yol gösterecektir.

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., s_nadaroglu@hotmail.com

² Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., aydozan@hotmail.com

³ Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., aynuraytekin25@hotmail.com

4. Aşağıdakilerden hangisi anne sütünün saklanması ile ilgili yanlış bir ifadedir?
- Buzdolabında 3 ay bekletilebilir
 - Derin dondurucuda 3 ay bekletilebilir
 - Buzdolabında 3 gün bekletilebilir.
 - Oda ısısında 3 saat bekletilebilir.
 - Çözdürülen süt 24 saat içinde tüketilmelidir.
5. Aşağıdakilerden hangisi anne sütünün yararlarından biri değildir?
- Anne sütünde bulunan proteinlerin sindirimi daha kolaydır.
 - Anne sütü bebeği enfeksiyonlardan korur.
 - Bebekte sindirim daha kolay gerçekleşir.
 - Anne sütü ile beslenen bebeklerde ileride obezite görülme olasılığı fazladır.
 - Bebeğin beyin gelişimi için gerekli olan taurin anne sütünde bolca bulunmaktadır.

Cevaplar:

1	2	3	4	5
C	D	A	A	D

KAYNAKLAR

- WHO. Breastfeeding. https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1 Erişim tarihi: 09.07.2021.
- WorldHealthOrganization,UnitedNationsChildren'sFund,2018a.Protecting,Promoting,andSupportingBreastfeedinginFacilitiesProvidingMaternityandNewbornServices:theRevisedBaby-FriendlyHospitalInitiativeImplementationGuidance,Geneva. <https://www.who.int/nutrition/publications/infantfeeding/bfhi-implementation/en/>. Erişim tarihi: 09.07.2021.
- UNICEF. Breastfeeding. <https://www.unicef.org/topics/breastfeeding> Erişim tarihi: 09.07.2021.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, (2018). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2018. Ankara, Türkiye
- Türkyılmaz C. Ağızdan Beslenme. In: Yurdakök M. Yurdakök Pediatri. Yiğit Ş (Kısım Edt). Güneş Tıp Kitabevleri, 2018, Ankara.
- WorldHealthOrganization,2018b.Guideline:CounselingofWomentoImproveBreastfeedingPractices. WorldHealthOrganization,Geneva.<https://www.who.int/nutrition/publications/guidelines/counseling-women-improve-bf-practices/en/>. Erişim tarihi: 09.07.2021.
- T.C Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cocukergen-bp-liste/anne-s%C3%BCt%C3%BCn%C3%BCn-te%C5%9Fviki-ve-bebek-dostu-sa%C4%9Fl%C4%B1k-kurulu%C5%9Flar%C4%B1-program%C4%B1.html> Erişim tarihi: 19.07.2021
- Sezer NY, Erenel AŞ. Anne Sütü ve Emzirmenin Önemi, Erenel AŞ, Vural Ş. (ED) Hemşireler ve Ebeler için Prenatal Bakım Ebrunun Kitabı, İstanbul Tıp Kitabevleri, 1. Baskı, 2020; 377-400.
- Akman Ö, Gürbüz H. Meme anatomisi ve laktasyon fizyolojisi. In: Telatar B, editör. Aile Hekimliğinde Anne Sütünün Anne ve Bebek Sağlığı Açısından Önemi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019; 14-20.
- Saydam BK. Memenin Anatomisi, Fizyolojisi ve Laktasyon Turfan EÇ, Akçiçek E, Ekşioğlu AB, (ed) Anne Sütü ve Emzirme içinde Ankara, Vize Basın Yayın, 2017; 109-115
- Özkan H, Bekmezci H. Yenidoğanın Beslenmesi. In: Genç RE, Özkan H (ed). Ebeler İçin Yenidoğan Sağlığı ve Hastalıkları, 2. Baskı, Nobel Tıp Kitabevleri, 2021; 87-107.

12. Lawrence, Ruth A., and Robert M. Lawrence. Breast-feeding E-Book : A Guide for the Medical Professional, Elsevier, 2015. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/selcuk/detail.action?docID=4187510>.
13. Lawrence R. A., Lawrence R.M., "Physiology of Lactation", Breastfeeding: A Guide for the Medical Profession, Elsevier Health Sciences Publishing, Australia, 2015b, 56-91.
14. Aslan E. Normal Lohusalık Süreci ve Bakım. In: Beji NK (Ed), Hemşire ve Ebelere Yönelik Kadın Sağlığı ve Hastalıkları, 2. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti., 2017, 413-461.
15. Aydın D, Aba YA. Anne ve Çocuk Sağlığı, 1. Baskı, İstanbul Kitabevleri. 2019.
16. Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, Genişletilmiş XII. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, 2014, Ankara, 487-512.
17. T.C. Sağlık Bakanlığı, Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşireliği Sertifikalı Eğitim Programı Kitabı. Zenciroğlu A, Yıldız S (Ed) 5. Bölüm Yenidoğan Beslenmesi, Ankara, 2017.
18. Anne Sütünün Önemi ve Emzirme. (In.)Zenciroğlu A., Özbaş S. (Ed) Temel Yenidoğan Bakımı, T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire Başkanlığı Ankara, 2017. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cocuk_ergen_db/dokumanlar/yayinlar/Kitaplar/1.2_revizyon_19.11.2019_Temel_Yenidogan_Bakimi_Kitabi_1.pdf Erişim tarihi: 20.07.2021.
19. Balcı BK, Göynümer G. Laktasyon döneminde gebelik ve lohusalık. Perinatoloji Dergisi. 2015; 23(3): 194-200.
20. Yılmaz F, Küçüköğlü S, Aytekin Özdemir A, Oğul T, Aşki N. The Effect of Kangaroo Mother Care, Provided in the Early Postpartum Period, on the Breastfeeding Self-Efficacy Level of Mothers and the Perceived Insufficient Milk Supply. J Perinat Neonatal Nurs. 2020; 34(1):80-87.
21. Kucukoglu S, Yılmaz Kurt F, Aytekin Ozdemir A, Ozcan Z. The effect of kangaroo care on breastfeeding and development in preterm neonates. J Pediatr Nurs. 2021 60:e31-e38.
22. Kültürsay N, Bilgen H, Türkyılmaz C. Sağlıklı Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi 2018 Güncellemesi. Türk Neonatoloji Derneği Rehberleri 2018. https://www.neonatology.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/term_beslenme_2018.pdf. Erişim tarihi: 20.07.2021.
23. Turfan EÇ, Akçiçek E, Ekşioglu AB, Anne Sütü ve Emzirme, Vize Yayıncılık, Ankara, 2017.
24. Yılmaz HB, Bolışık B. Çocuklarda Beslenme In. Conk Z, Başbakkal Z, Yılmaz HB, Bolışık B. Pediatri Hemşireliği, Akademisyen Kitabevi, 2013, 233-270.
25. Kültürsay N, Bilgen H, Türkyılmaz C. Prematüre ve Hasta Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi 2018 Güncellemesi. Türk Neonatoloji Derneği Rehberleri 2018. https://www.neonatology.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/premature_rehber_2018.pdf Erişim Tarihi: 20.07.2021.
26. Yurttutan S, Uras N. Prematüre Bebeğin Anne Sütüyle Beslenmesi. In: Bülbül A, Uslu HS, Nuhuğlu A. Prematüre Bebeğin Enteral Beslenmesi. İstanbul Medikal Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2013; 27-38.
27. Sezer HK, Küçüköğlü S. İpuucu Temelli Beslenme. Türkiye Klinikleri J Pediatr. 2020; 29(1):39-46.
28. Lubbe W. Clinicians guide for cue-based transition to oral feeding in preterm infants: an easy-to-use clinical guide. J Eval Clin Pract. 2018;24(1):80-8.
29. Kumar RK, Singhal A, Vaidya U, Banerjee S, Anwar F, Rao S. Optimizing Nutrition in Preterm Low Birth Weight Infants-Consensus Summary. Front Nutr. 2017, 26;4:20..
30. Yiğit F , Arslan H. Bebeğin aldığı anne sütü miktarının değerlendirilmesi için bir araç: imdat. Zeynep Kamil Tıp Bülteni. 2008; 39(2): 77-84.
31. McKinney ES, James SR, Murray SS, Nelson KA, Ashwill JW: Maternal-child nursing. 4th (ed), Canada, Elsevier Saunders, 2013, 534.
32. Yanar MA. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Anne Sütü ile Beslenme. In: Özek E, Bilgin HS. Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşireliği. Ankara, Güneş Tıp Kitabevleri, 2018; 153-158.
33. Guideline Updates on HIV and infant feeding 2016. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/246260/9789241549707-eng.pdf> Erişim Tarihi: 25:10:2021.
34. Caner İ. Yenidoğan Beslenmesinde Sık Karşılaşılan Sorunlar, Klinik Tıp Pediatri Dergisi. 2016; 8(2): 14-18.
35. Lang C. Bağlanma Doğum Öncesi ve Sonrası Dönemde Bağlanmanın Güçlendirilmesi. Üzel N, Özbalcı S, Beyazova U, çev.ed. Ankara: Modern Tıp Kitapevi; 2018. 11-54, 95.
36. Otsuka K, Dennis CL, Tatsuoka H, Jimba M. The relationship between breastfeeding self-efficacy and perceived insufficient milk among Japanese mothers. Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing. 2008; 37: 546-555.
37. Galipeau R, Baillet A, Trottier A, Lemire L. Effectiveness of interventions on breastfeeding self-efficacy and perceived insufficient milk supply: A systematic review and meta-analysis. Matern Child Nutr. 2018;14(3):e12607. doi: 10.1111/mcn.12607.
38. Gökçeoğlu E, Küçüköğlü S. The relationship between insufficient milk perception and breastfeeding self-efficacy among Turkish mothers. Glob Health Promot. 2017;24(4):53-61.
39. Dennis, CL. (2003). Breastfeeding Self-Efficacy Scale--Short Form. PsycTESTS Dataset. doi: 10.1037/t43532-000
40. Ovalı F. Emziren Annenin Bir Günü: Emzirme İçin İpuçları ve Sorunların Çözüm Yolları, Klinik Tıp Pediatri Dergisi. 2018; 10: 1-6
41. Yiğit F, Çiğdem Z, Temizsoy E, Cingi ME, Korel Ö, Yıldırım E, Ovalı F. Does warming the breasts affect the amount of breastmilk production? Breastfeeding Medicine 2012; 7 (6): 487- 488

42. Witt AM, Bolman M, Kredit S, Vanic A. Therapeutic Breast Massage in Lactation for the Management of Engorgement, Plugged Ducts, and Mastitis. *J Hum Lact.* 2016; 32(1):123-31.
43. Lawrence RA, Lawrence RM. *Breastfeeding: A Guide for the Medical Professions*, 7th ed, Elsevier Mosby, Maryland Heights 2011. 253.
44. Lucas R, Bernier K, Perry M, Evans H, Ramesh D, Young E, Walsh S, Starkweather A. Promoting self-management of breast and nipple pain in breastfeeding women: Protocol of a pilot randomized controlled trial. *Res Nurs Health.* 2019; 42(3):176-188
45. Riordan J, Wambach K. *Perinatal and intrapartum care. Breastfeeding and human lactation.* 4th ed. Massachusetts: Jonesand Bartlett Publishers. 2010: 236-239
46. Dash M. Intervention Strategies for Successful Breast Feeding: Randomized Clinical Trial. *Acad J Ped Neonatol.* 2017; 3(1), doi: 10.19080/AJPN.2017.03.555601
47. Aytekin A, Sarıkaya P, Küçükoglu S. Çalışan ve Çalışmayan annelerin bebek beslenmesine yönelik davranışlarının incelenmesi. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni.* 2015; 49(1): 68-75.
48. Demirçelik Y, Hortu HÖ, Üzüm Ö et al. The effect of social support and workplace breastfeeding conditions of mothers. *Forbes J Med* 2021;2(1):25-30
49. Cangöl E, Şahin N. Emzirmeyi Etkileyen Faktörler ve Emzirme Danışmanlığı, *Zeynep Kamil Tıp Bülteni.* 2014; 45(3): 100-105.
50. Kucharski AJ, Russell TW, Diamond C . et al. Early dynamics of transmission and control of COVID-19: a mathematical modelling study. *The Lancet Infectious Diseases.* 2020; 20(5), 553- 558.
51. World Health Organizaton. Coronavirus disease (COVID-19): Breastfeeding. Available at: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-COVID-19-breastfeeding>. Erişim tarihi: 19.07.2021
52. Haykır N. Emzirme ve COVID-19 Pandemisi, *South. Clin Ist Euras.* 2020; 31(Suppl):74-77
53. UNICEF Breastfeeding during the COVID -19 Pandemic, <https://www.unicef.org/eap/breastfeeding-during-COVID-19>, Erişim Tarihi: 19.07.2021
54. Februhartantyl J, Bardosono S, Septiaril A.M. Problems During Lactation are Associated with Exclusive Breastfeeding in DKI Jakarta Province: Father's Potential Roles in Helping to Manage These Problems. *Malaysian Journal of Nutrition.* 2006; 12 (2):167-80
55. Ayran G, Çelebioğlu A. Ebeveynlere Verilen Emzirme Eğitiminin Emzirme Öz-Yeterlilik Düzeyi Sadece Anne Sütü İle Beslenme Süresi Ve Ebeveyn Bebek Bağlanmasına Etkisi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Ens, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, 2018.
56. Ozlüses E, Celebioglu A. Educating fathers to improve breastfeeding rates and paternal-infant attachment. *Indian Pediatr.* 2014; 51(8):654-7.
57. Onat G. Farkındalıkla Emzirme Süt Artırma ve Doğum Aşkla Besle Kitabı. Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2021.

KISALTMALAR

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu
SAS	: Sadece Anne Sütü
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması